

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Sect. V. Quid censendum quando plures sunt rationes boni in objecto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

Quid dicendum quoad simul cum bonitate, aliquid malitia apparet in objecto.

Res hac ex his declaratur.

II. Quid sentiendum quoad dubium est, utrum malum præponderet bono.

III. Quid quidam sentiant actus malus versus potest circa objectum bonum, ita & actus bonus circa objectum malum.

IV. Quid odium objecti boni est prosequutio objecti mali, & e contra.

Quid de privationibus existimandum.

actus bonus: e contrario si malum præponderet, erit actus malus. Exempli gratia: actus quo quis vellet fures mulctari morte à Magistratu ad Iustitiam & pacem in republica servandam, est actus bonus & honestus: actus verò quo quis vellet eos privatà auctoritate occidere, esset malus; licet enim bonum sit reipublica ut fures ex eâ exterminentur, privatà tamen auctoritate velle eos occidere malum est, & plus inde provenit damni reipublicæ, quàm boni, ex eo quòd fures occidantur, cum hinc major sequatur deordinatio, si quis munus & officium magistratus usurpet. Idem suo modo est de furto, etiam quando res furto ablata est magis utilis furi, quàm domino, & similibus, in quibus semper spectandum, quid omnibus consideratis sit ad vitam humanam melius, & simpliciter præponderet.

Quia verò nonnunquam contingit, ut in quibusdam objectis, non satis clarè constet utrum malum præponderet bono: dubium propterea est, an objecta illa sint mala: quod affirmant aliqui, alii negant: utrum autem aliqua objecta sint in se tam levia, ut quamvis licita, qualia sunt levare festucam, captare muscas, & alia huiusmodi, non tamen afferant bonum aliquod proportionatum naturæ rationali, sed solum sint indifferentia, & consequenter utrum dari possint actus aliqui indifferentes videbimus postea.

Dices: potest actus malus versari circa objectum bonum, ergo & actus bonus circa objectum malum; quæ enim major unius ratio, quàm alterius? antecedens probatur: odium Dei versatur circa Deum. Confirmatur primò: actus penitentia versatur circa peccatum, objectum malum. Confirmatur secundò: saltem non est necessarium, ut objectum in quod fertur actus bonus, sit bonum bonitate Physicæ; actus enim honesti feruntur frequenter in negationes & privationes, quæ tamen nihil in se habent bonitatis Physicæ, sed e contrario illam ex universo tollunt.

Ad argumentum cum primà confirmatione dico, odium objecti boni esse prosecutionem alicujus objecti mali, & e contra: unde odisse Deum, & peccata, est velle eorum non esse. Quod si quis contendat, possibile esse puram fugam, tunc intelligenda est conclusio solum de actibus prosecutionis. Ad secundam Confirmationem Respondetur privationes interdum esse hominibus bonas, vel malas Physicè, cum bonum sit carere malo, & malum bono orbari.

rumpere naturam, evertere ordinatam procreationem, & educationem liberorum, & alia huiusmodi.

Idem est de odio, invidia, vindicta, & similibus, qui actus quando versantur circa materiam malam, sine sufficiente advertentiâ, dicuntur materialiter mali, ob defectum verò advertentiæ non refunditur in actum malitia formalis. Quia tamen homicidium non est minus perniciosum proximo, aut fornicatio proli & naturæ, quando fiunt sine advertentiâ ad hanc malitiam, quàm cum illâ, verè est à parte objecti disconvenientia illa, ratione cuius censetur objectum simpliciter malum. Unde & in actibus istis hoc modo factis est indecèntia & difformitas fundamentalis ad rationem, licet formalis difformitas dicat actualem mensurationem rationis & considerationem reflectentem ad malitiam. Ut tamen actus sint hoc modo boni vel mali, debent esse à rectâ ratione in actu primo approbables. Aliud est de ratione meritorij & demeritorij in actibus tam bonis quàm malis, cum nec præmiium nec poenam mereatur is, qui se bonum vel malum facere non advertit. Sed de his iterum necessariò recurret sermo in materiâ de peccatis.

Dices: quidni operatio aliqua esse poterit bona quæ exercetur circa creaturam irrationalem, ut si quis ex affectu beneficentiæ cibum daret bestia famelicæ: sicut Sanctus Franciscus curavit pasci Lupum. Item si quis crudelitatem exerceret in bestiam, quidni esset actus malus; imò Lessius lib. 2. de iure & iustitiâ cap. 9. dubitatione 1. ait esse peccatum, saltem veniale, si quis bestiam aliquam innoxiam cruciaret sine causâ. Unde proverb. 12. v. 10. dicitur: *Novit justus jumentorum suorum animas, viscera autem impiorum crudelia.* Imò Deus ipse actus beneficentiæ erga bestias exercere videtur, ergo universim non sumitur bonitas & malitia actuum humanorum ab objectis quatenus respiciunt naturam intellectualem.

Propter hoc dicunt aliqui doctrinam supra positam, de bonitate & malità actuum ab objectis desumptâ in ordine ad naturam rationalem, intelligendam tantum esse per se loquendo, non tamen semper, ob rationem hic illatam. Dicit tamen potest, cum illud bonum pascendi bestiam in illis circumstantijs præponderet bono contrario, objectum illud decere naturam intellectualem, sicque etiam circa bestias exerceri posse actum honestum, ut scilicet in illo objecto relucet aliquid decens naturam rationalem.

II. Hi tamen actus sunt mali sicut materialiter.

In his actibus reperitur difformitas fundamentalis.

Aliud est de ratione boni, aliud de ratione meritorij.

III. Dices: Videtur quaedam opera bona & mala exerceri posse in creaturas irrationales; ergo actuum humanorum bonitas & malitas universim non est respectu naturæ rationalis.

IV. Resp. in bene vel male agendo, sicut bestia, vel careere aliquod decens naturam rationalem.

SECTIO QUARTA.

Quid de actu censendum, qui bonitatem aut malitiam in objecto non advertit.

I. An bonus est aut malus, licet bonitatem aut malitiam quis non advertat in objecto.

QUÆRES: quando quis operatur, non advertens bonitatem aut malitiam in objecto, utrum actus sit bonus vel malus? Respondetur affirmativè: nec enim objectum desinit in se esse malum licet malitia non semper cognoscatur ab operante. Sic occisio hominis habet malum illud, quòd scilicet priver ipsum vitâ, & alia huiusmodi, quæ contra rectam reipublicam institutionem & gubernationem sunt, ac dignitatem naturæ rationalis, licet non semper quis actu ad isthæc advertat. Sic fornicatio semper disconveniens est naturæ humanæ, & simpliciter mala, quia est apta cor-

SECTIO QUINTA.

Quid sentiendum quando plures sunt rationes boni in objecto.

DICO cum S. Bonaventurâ, Scoto, Gabriele, & alijs, Vasquez hic d. 51. cap. 3. Salas, Cominck de actibus d. 4. estque communis sententia, ad bonitatem moralem in actum refundendam, non sufficere, quòd variz sint rationes boni in objecto, quæ materiali quodam modo terminent actum, idque licet cognoscantur, sed debet bonitas, quæ relucet in objecto appeti propter se, & quia taliter objectum est bonum Physicè, nec satis est quòd quomodocumque attingatur, etiam voluntariè.

I. Ad bonitatem moralem in actum refundendam, debet bonitas in objecto appeti propter se.

Unde;

II. Si quis, ubi varia in ob-
jecto sunt
formalita-
tes, in unam
tantum fe-
ratur for-
maliter, ac-
tus hanc
tantum in
se habebit
bonitatem.

III. Ad maliti-
am ab ob-
jecto
hauriendam
sufficit, quod
quis sciat ef-
fe illud tali-
ter malum.

IV. Recentior
cujusdam
circa ob-
jecti
circumstan-
tias opinio.

Idem dicen-
dum ait de
actu bono &
malo quoad
diversas for-
malitates.

V. Obi. primò,
sequi virtu-
tes à chari-
tate impera-
tas, particu-
larem suam
bonitatem
amittere.

Optandum
ut quis om-
nia opera
exerceat ex
motivo a-
moris erga
Deum.

VI. Alie virtu-
tes duobus
modis à cha-
ritate impe-
rari possunt.

Unde, ubi plures sunt in ob-
jecto rationes boni,
si actus feratur formaliter in unam, & non forma-
liter in alias, seu terminetur ad ob-
jectum, quò tali
modo bonum est, non alio, actus fortietur boni-
tatem formalem illi formalitati corresponden-
tem, quoad reliquas verò perinde se habebit, ac si
omnino non essent in ob-
jecto. Exempli gratià,
videt quis parentem pauperem, si det ei eleemofy-
nam ex affectu tantum sublevandi illius inopiam,
erit virtus eleemofynæ; quoad rationem autem pie-
tatis non refundetur in actum illum, nec enim dat
eleemofynam ex affectu aut motivo pietatis, sed
merè sicut eam alteri pauperi in simili necessitate
constituto largiretur.

Et in hoc actus bonus differt à malo; ad hoc e-
nim ut actus sit malus, & varias etiam malitias hau-
riat ab ob-
jecto, non est necessarium ut in illud fe-
ratur quò malum, & varias in se formalitates com-
plectens, sed sufficit quod malitia in ob-
jecto ad-
vertatur, & nihilominus circa illud versetur. Sic qui
vult furari calicem, sciens eum esse sacrum, licet
non furetur quia sacrum, imò cupiens potiùs
non esse sacrum, secundum omnes committit
sacrilegium.

Asserzioni huic adversatur, eamque acriter im-
pugnat quidam recentior, qui proinde pari quoad
hoc passu, tam in bono quam malo procedendum
asserit. Unde sicut in malo, ut n. precedente dixi-
mus, ad hoc ut actus malitiam ex omnibus & sin-
gulis ob-
jecti formalitatibus hauriat, non requiritur
actualis intentio, qua quis in talem vel talem cir-
cumstantiam in ob-
jecto cognitam feratur formaliter, sed sufficit quod eam videat in ob-
jecto esse,
ut proximè dictum est de furto calicis sacri, idem
affirmat, de actu bono. Quare per actum illum
eleemofynæ, de quo n. 2. quo nimirum quis pa-
rentis inopiam sublevat, non tamen, quò parens,
sed solùm quò pauper est, dicit hominem illum
non misericordiæ tantum actum clicere, sed pie-
tatis.

Pro hac itaque sententià arguitur primò: si ad
virtutem moralem non sufficiat bonitas materialis,
quæ reperitur in ob-
jecto, sed derivari debeat ab in-
tentione, qua quis in ob-
jectum fertur formaliter,
& ex hac intentione desumatur species virtutis, se-
quitur virtutes omnes morales, castitatem, humi-
litem, obedientiam &c. dum imperantur à chari-
tate, seu amore erga Deum, peculiarem suam boni-
tatem amittere. Unde ulterius sequitur, si exi-
mius aliquis Sanctus se totà vità in actibus amoris
erga Deum ita exercuisset (quod tamen ab omni-
bus censetur optimum, & maximè expetendum)
ut omnia opera sua ex motivo charitatis, & quia
Deo grata sunt eliciisset, ex hoc motivo exempli
gratià jejunasset, ex hoc adversa omnia patienter
sustinuisset, obedientiam, humilitatem, & reli-
quas virtutes exercuisset; sequitur inquam, hunc
nec patientiam habere, nec castitatem, nec obedi-
entiam, nec ullam omnino virtutem præter chari-
tatem: sicut secundum nos n. 2. qui parentis inopi-
am sublevat, merè quia pauper est, non habet
pietatem, sed tantum misericordiam.

Hanc objectionem eò fufius proposui, quòd
plausibilis sit, & primo aspectu nonnullam præ se
ferat difficultatem. Respondetur tamen, duobus
modis imperare posse charitatem alias virtutes, vel
scilicet imperando solùm actum earum externum,
vel etiam internum. Si primum dicatur fatcor
actum illum externum, abstinentiæ exempli gratià,
(idem est de aliis virtutibus) non habere rationem
abstinentiæ, sed solius charitatis, cum habitus absti-

nentia hic omnino non operetur, sed sola charitas,
à qua actus ille externus sortitur extrinsecè, ut sit
aliquo modo in specie charitatis.

At verò si secundo modo loquamur, ita nini-
rum, ut non actus tantum externus ab amore Dei
imperetur, sed etiam internum, sicque voluntas ex
motivo charitatis alios virtutum habitus ad agen-
dum applicet, imperet scilicet ex amore erga De-
um, ut quis actum internum obedientiæ eliciat,
actum humilitatis, abstinentiæ &c. ita ut actus
charitatis hos omnes actus habeat pro ob-
jecto, in
hoc, inquam, casu, non ex motivo tantum chari-
tatis agit voluntas, sed alii etiam virtutum habitus,
ex suo quique motivo operantur, animamque suis
peculiaribus actibus internis ornant & instruunt.
Aliud quippe est ex motivo amoris Dei imperare
ut actus aliquis fiat, aliud imperare ut fiat ex moti-
vo amoris Dei. Hinc eximus ille Sanctus, de
quo n. 5. non in charitate tantum, sed in omni om-
nino virtutum genere, in quo se ex imperio chari-
tatis exercuit, maximè excelleret.

Arguitur pro eadem sententià secundo: si ex so-
lâ intentione, qua quis formaliter fertur in ob-
jectum, desumatur honestas actus, ergo contra com-
mune omnium Theologorum sententiam, cir-
cumstantiæ nihil in actum refundent. Responde-
tur, circumstantias nisi in illas quis feratur, easque
intendat, sicque transeat in ob-
jectum, nihil re-
fundere in actum, ut constat in exemplo parentis
pauperis, supra n. 2. posito, perinde enim est quo-
ad illum actum, atque si is non esset parens, cir-
cumstantia quippe non volita est quasi nulla. De
hac re tamen postea redibit sermo.

Arguitur tertio: si non ob-
jecti bonitas & præ-
stantia spectetur, sed mera proportio ad finem, se-
queretur æquè bonum fore medium, multo in se
vilius eligere, modò æqualiter conferat ad obtinen-
dum finem, sicque ad vitandam fornicationem
æquè bonum erit petere debitum, ac jejunare, quod
nullo modo videtur admittendum. Respondetur
ad bonitatem electionis spectari debere bonitatem
medii formaliter, seu secundum proportionem
quam habet cum fine. Ad exemplum verò alla-
tum dico, præstantius longè medium ad vitandam
fornicationem esse jejunium, quàm petitionem de-
biti, multo enim constantius ad hunc finem con-
ducit, hominemque ab istiusmodi motibus longè
firmius & stabilius eximit.

SECTIO SEXTA.

Uterius ostenditur ad bonitatem mo-
ralem in actum refundendam,
non sufficere bonitatem
reperiri in ob-
jecto.

RATIO itaque conclusionis sectione præce-
dente n. primo posita, est quia bonitas illa
ex tali bonitate in ob-
jecto prævisa quidem, verum
non intenta, non est voluntaria, sed ad summum
permissa, eodem enim modo fieret actus, ut in ex-
emplo illo donationis eleemofynæ constat, licet pa-
rens non esset, ergo circumstantia parentis ad hanc
actionem planè se habet per accidens, nec ullo mo-
do in illam insluit; ac proinde actus hic non cen-
setur pietas in parentem, esto materialiter, & à
parte rei non cujusvis pauperis, sed parentis inopiam
sublevet.

Confir-

VII. Voluntas
motivo cha-
ritatis alio
habitu ap-
plicat ad
agendum.

Imperatur
ex amore
Dei, sicut
ex proprio
motivo.

VIII. Hominis
actus desu-
mitur à his
sine, & ab-
jecto.

IX. Quo pacto
ad bonita-
tem electio-
nis spectari
bonitas fiat

I. Bonitas præ-
visa, sed non
intenta, non
est voluntaria.